



KIRKEGÅRDEN

Juni 2016

36. årgang

3



klassisk og moderne
indretning på kirkegården



kantsætning og armering
af udearealer...



affaldssortering med bl.a.
BIKAB



G9

LANDSKAB

PARK & BYRUM

TLF: 7023 2999

WWW.G9.DK

INDHOLD

s. 04	Udstilling og kirkegårdseksperimentarium på Rådhuspladsen
s. 08	Med retning mod Mekka
s. 12	Gamle sokkelsten skaber tilgængelighed
s. 14	Når kirkegården bliver digital
s. 18	Istandsættelse af Vestre Kapel i Horsens
s. 22	Dramatiseret skuespil på kirkegården
s. 26	Messe på Mors
s. 28	Kirkegården set gennem 2 gartneres øjne
s. 32	Den ikke-katolske kirkegård i Rom
s. 35	Krematoriekursus
s. 36	Profil – Kjeld Christiansen
s. 40	”Det grønne hjørne”
s. 42	Paragraffen
s. 44	Kort nyt
s. 46	Kalender

FORSIDE

Egebæksvang Kirkegård i Espergærde er fra 1896 og ligger med en fantastisk udsigt over Øresund og Hven. Her har 3 generationer af den samme ”kirkegårdsfamilie” arbejdet gennem rigtig mange år. Det kan man se mere om i dette nummers udgave af ’Profilen’. Foto: Lene H. Jensen.

REDAKTION

Redaktør:

Lene Halkjær Jensen,
Humblebæk Kirkegård
Tlf. 2624 7228 – Fax 4919 1142
E-mail: lene.bladet@mail.dk

Jens Dejgaard Jensen,
Silkeborg Kirkegårde og Krematorium
Tlf. 2393 9300
E-mail: jdj@skk.dk

Casper Nicolai Khalik Pagh Vett
Odense Kommunale Kirkegårde
E-mail: cnpv@odense.dk

Redaktion:

Jens Zorn Thorsen,
Vejle Kirker og Kirkegårde
E-mail: jeztho@gmail.com

Jørn Skov
Tønder Kirkegård
E-mail: tonder-kirkegaard@mail.tele.dk

Sekretariat:

Foreningen af Danske Kirkegårdsledere
Hørsholm Kirkegård
Tlf. 4586 0584 – Fax 4586 4157
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk

Tommy Christensen,
Svendborg Kirkegårde og Krematorium
E-mail: tc@svendborg-kirkegaarde.dk

Asger Christensen,
Hørsholm Kirkegård
E-mail: asger@hoersholmkirkegaard.dk

Layout og tryk:

Jello ApS
Tlf. 3145 0050
E-mail: da@jello.dk

Redaktionelt stof og annoncer til ’KIRKEGÅRDEN’ nr. 4, 2016 sendes til lene.bladet@mail.dk senest d. 20. juli 2016
Artiklernes indhold er ikke nødvendigvis et udtryk for Redaktionens, FDK’s eller DKL’s holdning.

UDSTILLING OG KIRKEGÅRDS- EKSPERIMENTARIUM PÅ RÅDHUSPLADSEN



Interview med Ulrik Christiansen - af Lene Halkjær Jensen, lene.bladet@mail.dk
Foto: Ulrik Christiansen og Filip Møller



Strandkirkegården fra udstillingen 'Fremtidens kirkegårde', kunne ses på Rådhuspladsen i dagene 5. – 8. maj.



Flere af de forbigående benyttede lejligheden til at få en snak om gravminder, kirkegårde og det at forholde sig til døden.

I forbindelse med de Himmelske Dage i Kristi Himmelfartsferien, var der kirkegårdseksperimentarium og strandkirkegård på Rådhuspladsen i København.

Kirkegårdsleder Ulrik Christiansen fra Kerteminde kirkegårde med udstillingen 'Fremtidens Kirkegård', der bl.a. kunne ses på Have & Landskabsudstillingen sidste år, var blevet opfordret til at deltage ved de Himmelske Dage i København. Og fordi det er en udstilling, der kræver lidt plads, blev den placeret på Rådhuspladsen, hvor rigtig

mange mennesker passerer forbi hver dag. Og det kom der mange pudsige og gode oplevelser ud af...

Udstillingen

Udstillingens strandkirkegård blev bygget op, med flere af de gravminder, der var med på de tidligere udstillinger (man kan se mere om gravminderne og udstillingen i Kirkegården nr. 5, 2015).

Reaktionerne på at der var kirkegård på Rådhuspladsen



I udstillingens 'Kirkegårdseksperimentarium' kunne de besøgende både lave gravminder og anlægge et gravsted.

var meget forskellige: Nogle så skrækslagne ud og skyndte sig forbi; for døden skulle man ikke forholde sig til lige nu. Andre stoppede op og reflekterede lidt over, om en kirkegård også kunne se sådan ud, og der kom flere pudsige kommentarer til udstillingen: "Plejer der at være sand på Rådhuspladsen? Neej, det gør der da vist ikke..." Der var også dem, der benyttede sig af muligheden for at få en god snak om at forholde sig til døden og valget af gravsted: Det kom der mange gode samtaler ud af.

Kirkegårdseksperimentarium

I forbindelse med udstillingen, var der lavet et kirkegårdseksperimentarium, hvor de besøgende kunne lave et gravminde og anlægge et gravsted i trærammer med sphagnum. Gravminderne kunne laves i ler, lego eller gasbeton. Til gravstedsanlæggene var der forskellige materialer og et udvalg af planter, der ikke alle var lige traditionelle. F.eks. blev et gravsted, der var tilegnet en kok, anlagt med forskellige krydderurter.

For Ulrik Christiansen har det været fantastisk at opleve især børnenes tilgang til døden og de tanker, de lægger i udformningen af gravminder: "Børn tænker ikke over døden på samme måde som vi voksne; de skal jo aldrig dø – eller der er i hvert tilfælde meget lang tid til – så de giver kreativiteten fuld gas". Og der var flere gode eksempler på kreative tanker - og nogen, der fik noget med hjem fra besøget i kirkegårdseksperimentariet:

3 børn i 10-års alderen kreerede et gravminde i ler, udformet som en skål, hvor der lå et overskåret æble, hvor kernehuset var synligt. På kanten af skålen sad en fugl,

med en æblekerne i næbbet, som den kunne flyve ud og få til at spire et nyt sted.

En familie med 2 børn på 8 - 10 år, var gået i gang med at lave et gravminde i gasbeton. Under snakken med familien, kom det frem, at gravmindet var tiltænkt deres morfar, som var død for et halvt år siden. De havde ikke rigtig kunnet finde et gravminde, de synes passede til ham. De fik kreeret et korsformet gravminde, der samtidig afspejlede morfarens passion for at sejle med sejlbåd. Det færdige resultat blev fotograferet – og familien ville bruge billedet som udgangspunkt, når de senere skulle bestille morfarens gravminde hos en stenhugger.

En familiefar med sine 2 børn brugte 3-4 timer på at lave et gravminde og anlægge et gravsted. De gav senere udtryk for, at de havde været meget glade for den snak, de undervejs havde haft med hinanden, om døden, gravsted og gravminde.

Kan vi lære noget af disse oplevelser?

Ulrik Christiansen peger på 2 områder, hvor vi på kirkegårdene burde kunne gøre noget, der på sigt kan gavne kirkegårdskulturen: Dialog og kontakt til børnene. Placeringen på Rådhuspladsen har gjort, at Ulrik Christiansen er kommet i kontakt med mange mennesker, der ikke lige den dag havde forstillet sig, at de skulle forholde sig til døden og kirkegården. Adskillige af især de voksne besøgende, havde egentlig ikke lyst til at tale om døden. Men når de så havde set på de fremstillede gravminder og gravstedsanlæg – og måske hørt lidt om



For Ulrik Christiansen var det en stor oplevelse at se især børnene være dybt koncentrerede om at skabe nogle utraditionelle og kreative gravminder.

tankerne bag, så har det alligevel ofte givet anledning til en snak om kirkegården og de forskellige gravsteders muligheder og værdier. ”Det er den dialog vi skal have ude på kirkegårdene ” siger Ulrik Christiansen: ”Vi skal have kunderne på tomandshånd, uden om bedemænd osv., og fortælle dem om de muligheder kirkegården rummer – og vi skal give os god tid til det. Dialogen kan flytte gravstedsvalget og være med til at skabe værdi på kirkegården.”

Et andet vigtigt område er kontakten til børnene. ”Det har været en kæmpe oplevelse at se børnene, dybt koncentrerede om at lave gravminder” forklarer Ulrik Christiansen og fortsætter ”De skal ud på kirkegårdene og prøve at kreere gravminder og anlægge gravsteder. Børn er fremtidens kunder – og de er ikke forskrækkede for

døden og kirkegården; de synes det er spændende.” Det kunne f.eks. arrangeres som et tilbud indenfor rammerne af kirke/skole samarbejdet. Ligesom babysalmesang og minikonfirmander kan gøre det naturligt for børnene at bruge kirken senere i livet, så vil et forløb på kirkegården måske også give børnene et andet syn på kirkegårdens muligheder og tilbud.

”De børn, der nu her har prøvet at lave et gravminde eller anlægge et gravsted, vil helt sikkert kunne huske det, når det en gang bliver aktuelt for dem, at tage stilling i forbindelse med f.eks. deres forældres død: De vil måske have et andet forhold til kirkegården og dens muligheder og værdier – og overveje det en ekstra gang, før forældrenes aske bliver spredt over havet” slutter Ulrik Christiansen. ■

www.vmloader.dk | 9744 1700 | 6161 6942

KONTAKT EN AF VORES FORHANDLERE I DIT NÆROMRÅDE

Vinderup & Nykøbing | Vinderup Maskiner | 9744 1700 | 6161 6942

Varde | Varde Have og Skovmaskiner | 8615 6302

Præstø | Bårse Maskinforretning | 5599 3737

Næstved | Minitraktorgården | 5572 5376

Grindsted | Maskinland | 7582 4611

Hornslet | Elite Service | 7521 0940

Middelfart | Kragmann | 7532 2500

Vejle | Vemas | 6441 2860

**Vinderup
Maskiner A/S**

Besøg www.vmloader.dk og se det fulde produktprogram

M Loader

1022LX (22hk)

PRIS

117.800,-

1026LX (26 hk)

PRIS

134.800,-

Kubotamotor, 3 cyl. m/vandkøling, Hurtigskift
Redskabshydraulik i joystick og komplet lyspakke

Priserne er excl. moms

El - drevet katafalk fra UB-let, Vejle A/S

Danmarks eneste katafalk, der trækker og styrer på alle fire hjul!!

- Undgå skader på kroppen ved tunge skub og vrid!

Katafalken er:

- Enkel og ergonomisk
- Nem at betjene
- Let at styre
- Økonomisk i drift
- Støjsvag
- Miljøvenlig
- 4 hjuls styret



Katafalken har:

- Kraftig el - motorer
- Hæve/sænke funktioner
- Lille venderadius
- Bakfunktion
- Manuel frikobling
- Aftageligt justerbart håndtag
- 4 hjuls træk
- Punkterfri dæk - grå



UB-let

Danmark

Vi påsætter også motor på de fleste manuelle katafalker. I skal være velkomne til at ringe og forhøre jer, om denne mulighed med netop jeres katafalk.

UB-let, Vejle A/S - Friis Hansens Vej 9 - 7100 Vejle - Tlf. 75 85 80 22 - www.ub-let.dk

MED RETNING MOD MEKKA



Tekst og foto af Rikke Nørulf, brandekirkegaarde@mail.dk
Kirkegårdsleder, Brande Kirkegårde



Den nye afdeling er anlagt med både grus- og græsstier. Gravstederne har en baghæk af taks og op mod hækken er plantet en ½ m. bred zone med Geranium catabrigiense "Karmina", hvor gravminderne kan opstilles.

Efter flere års arbejde kan en ny gravstedstype nu tilbydes på Østre kirkegård i Brande. Afdelingen hedder E ifølge kirkegårdsplanen fra 1967.

Oprindeligt skulle afdeling E have været en afdeling med traditionelle kistegravsteder. Men da kirkegården har overkapacitet af traditionelle kistegravsteder, og menighedsrådet fik en borgerhenvendelse om en anden type gravsteder, besluttede Brande menighedsråd i juni 2012, at arbejde videre med dette borgerønske.

En lang, men konstruktiv proces

Ønsket var enkelt; gravstederne skulle have en anden retning, således at muslimske forskrifter blev overholdt.

Sammen med muslimske repræsentanter, Ikast-Brande provsti, Viborg stift, landskabsarkitekt Moos & Looft mundede det ud i en græsafdeling med staudebede og takshække.

Det har været en lang, men konstruktiv proces, hvor mange aspekter er blevet vendt og diskuteret. Formalia er naturligvis på plads – Viborg stift godkendte ansøgningen 30. juni 2015, og Ikast-Brande provsti godkendte vedtægter og økonomi i september 2015.

Den nye afdeling

I vinters gik kirkegårdspersonalet i gang med det praktiske arbejde, og nu er afdelingen klar til brug.



Foran afdelingen er anlagt en cirkulær bede plads, og opsat en granitplint, som kan benyttes i forbindelse med begravelser.



Da indretningen tager afsæt i den oprindelige plan fra 1967, opleves kirkegården fortsat som arkitektonisk sammenhængende med skoven som det bærende og strukturerende element.

Afdelingen er omgivet af takshæk (Taxus bacc. "Brande Select"). Der er indlagt grusstier og græsstier. Afdelingen er drejet 134 grader i forhold til nord, så afdøde, liggende på højre skulder, kan have ansigtet vendt mod Mekka.

Alle gravsteder har samme retning. Der er en baghæk af taks, dels for at tilføre gravstederne en ryg, dels for at skjule bagsider af monumenter.

Op mod hækken er tilplantet en zone på 0,5 meter med stauder (Geranium catabrigiense "Karmina"), som er det

område, der stilles til rådighed for monumenter. Resten af gravstedet henligger som græsplæne.

Når der er nedsat en person, afgrænser en række brosten gravstedet.

Foran afdelingen er anlagt en cirkulær bede plads, og opsat en granitplint, som kan benyttes i forbindelse med begravelser.

Al vedligeholdelse af gravstederne overlades til kirkegårdens gartnere. Det vil således være obligatorisk at indbetale for vedligeholdelse i 20 år, når der begravnes en voksen person.

Alle kan uanset trosretning blive begravet i afdeling E. ■



Lyng Naturgødning ApS

e-muld

**Muld • Spagnum • Barkflis • Træflis
Topdressing • Grus • Granitskærver**

*Levering med lastbil eller afhent selv
Container udlejning*

www.l-n-g.dk

Slangerupvej 16 • 3540 Lyng • 48 18 73 50

- også i bigbags

Digitalt Kirkegårdskort



- Opmåling
- Rådgivning
- Ajourføring
- Kort
- Protokoller
- Nummerering
- Plejeplaner
- Afsætning
- 25 års erfaring

Landinspektørcentret A/S

Nygade 46 - 7400 Herning - tlf. 97 12 36 88
herning@lcdk.dk - www.lcdk.dk

ER DET EN LANDMINE?

Tekst: Jens Dejgaard Jensen, Foto: Fanø Kommune

En turist på Fanø ser en genstand i klitterne, og varskoer Fanø Kommune.

En borger ser en genstand i klitterne, som minder om en landmine ... og tager kontakt til Fanø kommune. Da kommunens medarbejder når frem, konstaterer hun straks (hun har kirkegårdserfaring), at det er en urne, så der blev ikke brug for ammunitionsrydderne denne gang.

Urnens label er så læselig, at krematoriet i Silkeborg bliver kontaktet, og der er oplysninger nok til at krematoriet kan finde den pårørende, som har fået urnen udleveret til aske-spredning.

Den pårørende oplyser, at de har spredt asken ude i havstokken, men at det føltes rigtigt at begrave urnen inde i klitterne.

Her fjerner vinden så sandet omkring urnen ... og resten af historien er fortalt.

Krematoriet udleverer en vejledning, hvor der gøres opmærksom på at tømte urner skal bortskaffes med renovationen - en vejledning som de pårørende i dette tilfælde har negligeret.



Vi er dem med det brede sortiment



- Buske, træer, stedsegrønne samt hække
- Rhododendron og surbundsplanter
- Roser, stauder, græsser og bunddække

Vejenbrød Planteskole A/S

Vejenbrødvej 25 - 2980 Kokkedal - Tlf. 48 28 01 77 - Fax. 48 28 01 96
www.vp-as.dk - salg@vp-as.dk

Wad
LANDSKABSARKITEKTER A/S

Skovkirkegårde
Naturkirkegårde
Udvidelser
Omlægninger
Kirkegårdsinventar
Helheds- & Udviklingsplaner

Peder Skrams Gade 39
8200 Århus N
www.wadlandskab.dk
T. 86 52 17 77
post@wadlandskab.dk

Kirkegården er vores speciale, kontakt os for referencer eller uforpligtende samtale

JMM GROUP

WEIDEMANN

YANMAR

BERGMANN

AMMANN

ATN

Slut med støj- og lugtgener med en **elektrisk minilæsser**

WEIDEMANN

Samme kræfter som en konventionel dieselmaskine

Ca. 50 % besparelse if. til diesel-version

100 % elektrisk Weidemann eHoftrac

Arbejder støjsvagt og skåner fører og omgivelser

Indtil 6 timers brug pr. ladning

Ingen emission

Tiplast 1348 kg

Egenvægt 2350 kg

Fuld drivlinje med aksler og kardan

Se mere på www.stemas.dk, hvordan eHoftrac kan hjælpe jer med arbejdsopgaverne.

Søren	Midt- og Nordjylland	20 32 70 34
René	Midt- og Nordjylland	51 35 13 60
Peter	Syddjylland/Fyn	20 25 88 98
Henning	Vestjylland	21 42 66 76
Hans Peter	Sjælland	40 30 75 49

STEMAS   Medlem af Maskineleverandørerne det blå stempel

MARKEDETS STÆRKESTE PARTNER

www.stemas.dk
stemas@stemas.dk

ELEKTRISK KIRKEGÅRDSBØR

CONTRACTOR

EL-BØR
Vare-nr. 8153876

CONTRACTOR - ELEKTRISK KIRKEGÅRDSBØR

Contractor El med tip den letteste mini-dumper på markedet.

Autostyr dvs. styring af maskinen uden brug af fysiske kræfter. Parkeringsbremse. Fuldstændig lydløs kørsel og trinløs justering af hastigheden. Indhold i liter 200 liter. Indhold i kg 500 kg.

Contractor er den klassiske minidumper tilført den nyeste teknik, som matcher tidens krav til funktionalitet, sikkerhed og arbejdsmiljø. **Ring for uforpligtende demonstration.**

Dan Sand

RING 96 56 41 00

DSN AS
N.A. JENSENSVEJ 1,
TORNBY
9850 HIRTSHALS
WWW.DANSAND.COM

Alle priser er eks. moms og fragt. Forbehold for trykfejl & pristigninger.

AF-EL-TRUCKS

Lad A-Flensborg i Herning løse deres interne transportopgaver



Type EL-P-24

- Træk på bærehjul
- El-hydr. tip af lad
- Servicefrie batterier

En god løsning
– til fornuftig pris.



Type PM-PARK

- Handy og lille venderadius
- Robust og enkelt opbygget
- Leveres med 48 volt 3000 watt el-motor.

Kontakt os for yderligere oplysninger - demonstration uden forbindelse



A. FLENSBORG HERNING MASKINFABRIK A/S
Mørupvej 13, 7400 Herning
Tlf. 97 12 63 00 • www.af-truck.dk

GAMLE SOKKELSTEN SKABER TILGÆNGELIGHED



Tekst og foto af Julie Krogh, jbjk@hadstensogne.dk
Kommunikationsmedarbejder, Hadsten Storpastorat



Gamle sokler og nye chausséstén har forbedret tilgængeligheden på Vissing Kirkegård.

En smuk gudstjeneste i det fri var nær endt som en kedelig affære, da en kørestolsbruger sad fast i det løse ral på kirkegården ved Vissing Kirke i Favrskov Provsti. Der måtte et par mand til at hjælpe, og det fik tankerne i gang hos arkitekt og tidligere kirkeværge i Vissing, Gert Madsen. Det fortæller nuværende kirkeværge, Lau Leth Laursen.

På en bakketop i landsbyen Vissing nær Hadsten i Østjylland, ligger Vissing Kirke i billedskønne omgivelser. Trods sognets kun godt 300 indbyggere er Vissing Menighedsråd kendt for sine visionære idéer og store handlekraft. Her bliver idéer ført ud i livet. Gert Madsens tanker om kirkegårdens tilgængelighed – eller mangel på samme – blev da også straks drøftet i menighedsrådet, og derefter var der ikke langt fra tanke til handling: Det var nødvendigt med en tilgængelighedssti på Vissing Kirkegård.

Det skulle dog ikke være en hvilken som helst tilgængelighedssti. Vissing Menighedsråd er nemlig også kendt for et ønske om at være anderledes – her vil man gerne skille sig ud og have sin helt egen stil. Gert Madsen fik til opgave at tegne streger og tænke tanker og fik idéen til den tilgængelighedssti, der pryder kirkegården i dag: En elegant sti af sokkel- og chausséstén.

Kirkegårdsleder i Hadsten, Nørre Galten og Vissing Sogne, Thomas Jensen, gik sammen med Gert Madsen i gang med at opstøve sokkelsten og kunne blandt andet hente et pænt antal i Hinnerup, som også er en del af Favrskov Provsti. Størst gevinst var der dog i Horsens, hvor man fik rigtig mange sokkelsten med hjem.

For at imødekomme flere former for kørestole blev det hurtigt klart, at det var nødvendigt at lægge chausséstén



Vissing Kirkes tilgængelighedssti er kun halvvejs i mål: Gamle sokkelsten søges fortsat...

ned mellem sokkelstenene. Egentlig ville man gerne have lagt gamle chaussésten ned, men det var for omkostningsfuldt. Omkostningerne ved projektet er da heller ikke til at komme udenom. Anlægning af stien løb op i kr. 110.000 på grund af det store arbejde med at lægge sokkelstenene. Det er ikke bare lige sådan at få så forskellige sten til at ligge jævnt, og der skal også benyttes en speciel form for sand. Heldigvis kunne Favrskov Provsti se fornuften i en tilgængelighedssti på Vissing Kirkegård, og en sum penge blev bevilget.

Resultatet er en tilgængelighedssti, som trods sin elegante enkelthed er helt unik. Det er dog kun tale om første etape, som går fra kirkegårdsågen til kirkedøren. Næste etape er der allerede bevilget penge til. Menighedsrådet vil gerne have tilgængelighedsstien ført om på den anden side af kirken, hvor graverhuset ligger, så tilgængeligheden på kirkegården bliver maksimal – men det kniber med at finde flere sokkelsten.

”Indtil videre har vi fundet 7-12 stykker ad gangen,” fortæller kirkeværgen Lau Leth Laursen. ”Vi mangler cirka 100 sokkelsten, så vi er meget interesserede i at høre fra sogne, hvor man har sådanne sten til at ligge,” slutter han. Foreløbigt kan han glæde sig over, at Vissing Kirkes helt unikke tilgængelighedssti er halvvejs i mål. ■



Det har været et stort arbejde at få en jævn belægning ud af de gamle uens sokkelsten, der passer smukt ind med den gamle middelalderkirke.

SOKKELSTEN SØGES

Vi i gang med et tilgængelighedsprojekt på Vissing Kirkegård.

I den forbindelse skal vi bruge 250 sokkelsten i forskellige størrelser og farver.

Kender du til en kirkegård, der har sokkelsten tilovers?

Kontakt :

Kirkegårdsleder Thomas Jensen,
på tlf. 8698 0424 eller mail:
kirkegaarden@hadstensogne.dk

Vissing Menighedsråd



NÅR KIRKEGÅRDEN BLIVER DIGITAL



Af Frank Kragelund Hansen, frank.hansen@eg.dk
EG Brandsoft



Appen Find Gravsted gør det muligt at søge gravsteder frem, og er også blevet et populært værktøj for blomsterhandlere og stenhuggere, der nemt kan finde vej på kirkegården.

”For nogle er digitalisering måske diffus og lig med fremmedgørelse. Men i takt med at den enkelte borger fødes ind i en digital virkelighed, er digitalisering nu en helt naturlig del af hverdagen for de fleste kirkegårde.”

De danske kirkegårde bliver mere digitaliserede – præcis som resten af verden. Et af de seneste eksempler er, at dødsanmeldelser snart skal oprettes på borger.dk, ligesom flere og flere provstier og menighedsråd indfører it-værktøjer til simple dagligdags formål.

For nogle er digitalisering måske diffus og lig med fremmedgørelse. Men i takt med at den enkelte borger fødes ind i en digital virkelighed, er digitalisering nu en helt

naturlig del af hverdagen for de fleste kirkegårde. Hos EG udvikler vi it-løsninger til mange brancher, og vi kan se mange muligheder for de danske menighedsråd og kirkegårde.

Men vi må samtidig erkende, at det er et område, hvor vi bør træde varsomt. Vi skal blandt andet tage hensyn til it-paratheden blandt kirkegårdens brugere. Ofte er brugerne lidt oppe i årene og har ikke så stor interesse i og evner for it som den yngre generation. Og i mindst lige så høj grad skal vi erkende, at digitalisering og død er et partnerskab, som verden endnu ikke har gjort sig så mange erfaringer med, og som vi bør behandle derefter.



Tre ud af fire danskere har en smartphone, og den mobile kunde-
betjening på kirkegårdene er allerede omfattende.

5 it-trends, som kirkegården ikke kommer udenom

Lige nu er der 5 gennemgående tendenser, som er så ud-
bredte, at de er blevet en del af kirkegårdens virkelighed.
Og det er nu, landets kirkegårde skal overveje, om de selv
ønsker at tage ejerskab for dem, for ellers vil grupper af bru-
gere og pårørende måske gøre det. Hos EG holder vi meget
øje med disse tendenser, og vi har også udviklet løsninger
til flere af dem. De 5 trends er:

- Søgbarhed
- Mobilitet
- Visualisering
- Selvbetjening
- Personalisering.

Søgbarhed

Med digitalisering følger søgbarhed og nem adgang til data.

Lige nu ser vi stor interesse for appen Find Gravsted, som
gør det muligt at søge gravsteder frem og se den nøjagtige
placering af alle kirkegårdens gravsteder. Det er gratis for
kirkegårde at tilmelde sig tjenesten, og den kan naturligvis
bruges af pårørende. Appen er også et populært værktøj for
blomsterhandlere og stenhuggere, der nemt kan finde vej
på kirkegården.

Mobilitet

Tre ud af fire danskere har en smartphone, og danskerne
forventer at have adgang til internettet og dermed data
overalt. Den mobile kundebetjening på kirkegårdene er al-
lerede omfattende, og på mange kirkegårde kan de pårøren-
de nemt få svar på spørgsmål vedrørende deres gravsteder.
På samme måde kan mobile apps som EG PlanTid bruges af
kirkegårdens ansatte til at lave arbejdsedler og planlægge
den optimale arbejdsdag på kirkegården.

Visualisering

Digitalisering giver mulighed for, at data kan præsenteres
på mange relevante måder. Kirkegårdens ansatte og admini-
strator kan eksempelvis bruge visualisering som økono-
misk styringsværktøj og fremstille grafer, der viser nøgletal
for tidsforbrug og omkostninger i løbet af året. Og vælger vi
i fremtiden at strukturere data ensartet på tværs af landet,
vil det være muligt at sammenligne tendenserne, og det vil
føre til helt nye samarbejder mellem kirkegårdene.

Selvbetjening

Snart kan borgeren selv registrere dødsanmeldelser på bor-
ger.dk. I forlængelse af dødsanmeldelsen kunne man godt
lade sig inspirere af andre digitale processer, der på mange
måder vil knytte gravstedet tættere til de pårørende: Det
enkelte gravsted kunne eksempelvis få tilknyttet en eller
flere pårørende, der har tilladelse til at bestille gran eller
anden service efter ønske og behov. Omvendt kan kirkegår-
den sørge for at lægge nye billeder på, så de pårørende kan
følge årets gang på gravstedet. Det kan fx være i form af en
udbygning af appen Find Gravsted, hvor alle informationer
er samlet ét sted, og hvor pårørende kan logge sig på og
foretage ændringer til det konkrete gravsted.

Personalisering

Hvordan ser vores digitale eftermæle ud, når vi dør? Avi-
sens dødsannoncer lægges på mediernes hjemmeside. Vi
ser eksempler på mindeord på Facebooksider eller mindet.
dk. Og vi har allerede set henvisninger med QR-koder til
mobiltelefonen, der kan aflæses på det enkelte gravsted.
Måske bør det i fremtiden være kirkegårdens opgave at stil-
le værktøjer til rådighed for de pårørende, der kan fortælle
den officielle og usentimentale historie om den afdøde,
eksempelvis med en mere lokalhistorisk vinkel. ■

NY KISTEVOGN / KISTE- LØFTER I KREMATORIET

Tekst og foto: Tommy Christensen, tc@svendborg-kirkegaarde.dk



Efter nogle tilpasninger, har vi fået en kistevoan, der passer perfekt til vore faciliteter.

Svendborg Kirkegårde fik en henvendelse fra firmaet Spangkilde, som gerne ville have lov at komme og demonstrere en kistevoan med små hjul, til indendørs brug. Da vi længe har tænkt at noget sådant kunne være en fin gestus for bedemænd, der afleverer kister uden for normal åbningstid, skulle de være velkomne.

Vi kunne få øje på at vognen var for lang til at vi kunne svinge ind til vores reoler, og at alle hjul skulle være svingbare. Løftehøjden skulle justeres og betjeningstastatur flyttes, men så fungerede det også.

Det jeg vil fortælle med dette, er at vore medarbejdere, i samarbejde med leverandøren, fik skabt en kistevoan som passer perfekt til vore faciliteter, og vores bedemænd kan nu levere kister udenfor normal åbningstid, selv om de kommer alene.

Træ

- beskæring
- plantning
- fældning
- flytning

rodfræsning og rådgivning

Louise Grønbaek
3.-plads i træhøring EM 2015

Plantning af vejtræer

KS Tree Care ApS

Ingegårdsvej 11 · 4340 Tølløse
www.ks-treecare.dk
E-mail: ks@ks-treecare.dk

Steen Kristensen Tlf.: 59 18 50 77
Kim Poulsen Tlf.: 43 45 11 90



Ny støj reduceret STAMA-HTF Løvsuger



STAMA-HTF Løvsuger, model MK 8

- Med elektrisk fremdrift og 13 hk B&S Vanguard motor
- Overholder arbejdsmiljø kravene omkring støv

- 6 m 6" flexslange med letvægts sugehåndtag og slangemagasin



HTF Farmer Truck

- Fås med benzin eller el-fremdrift
- Med 3-vejs tip
- Pålidelig og let at betjene



STAMA-HTF Mini Truck

- Knækstyret el-køretøj med lille venderadius
- Servostyring
- Stort tilbehørsprogram



NESBO Miljørive, model MR 125

- Skuffer, river og planerer i én arbejdsgang
- Fås i størrelsen 100 - 200 mm



NESBO Ukrudtsbrænder, model GF 1000

- Effektiv og miljørigtig ukrudtsbekæmpelse
- Udviklet til langvarig drift
- Fås både som "walk-behind" og til traktor og redskabsbærer

Se og prøv det store udvalg af STAMA og HTF maskiner hos nedenstående forhandlere.

Almas Park & Fritid, Ålborg / Brønderslev
Lyngfeldt A/S, Hadsten
Anker Bjerre A/S, Holstebro
Herning Skov, Have & Park, Herning

Vemas A/S, Vejle
Varde Have og Skovmaskiner ApS, Varde
Hans Holm A/S, Tinglev
Sønderborg Skov - Park og Have ApS, Sønderborg

Glamsbjerg Maskin Center A/S, Glamsbjerg / Svendborg
Havdrup Maskinforretning A/S, Havdrup

ISTANDSÆTTELSE AF VESTRE KAPEL I HORSENS



Tekst: Jan Langmach Nielsen, jln@horsenskirkegaarde.dk, Kirkegårdsleder, Horsens Kirkegårde

Foto: Johan Lykkebjerg Jensen



Omkring 100 gæster var med til at genåbne det nyistandsatte kapel på Vestre Kirkegård i Horsens.

En langvarig sag ved Horsens Kirkegårde er nu endelig afsluttet. Kapelbygningen på Vestre Kirkegård er blevet istandsat indvendigt. Den 1. maj 2016 kunne en stolt kirkegårdsbestyrelse afholde genåbningsceremoni og reception. Tæt på 100 mennesker deltog i arrangementet.

Et samlet sagsforløb på over 8 år

I sagsmapperne kan man se, at der gennem mere end 8 år er blevet drøftet og arbejdet på, at få igangsat en istandsættelse af den gamle historiske kapelbygning på Vestre Kirkegård i Horsens.

Ideer, skitser, diskussioner og økonomiforhandling

Allerede tilbage i år 2008 blev der indgået en rådgiveraftale med et arkitektfirma, som udarbejdede et første udkast til en projektbeskrivelse.

Indholdet i projektet og finansieringsmulighederne, blev herefter drøftet på adskillige møder gennem de næste 6 år. I de gamle sagsmapper kan man finde flere forskellige udgaver af beskrivelser, skitser, tegninger, brevkorrespondancer, m.m.

Når man kigger på det samlede sagsforløb, kan man se, at det lange forløb især skyldes:

1. At man grundlæggende aldrig blev helt enige om hvad der skulle være bygningens primære funktion og fremtidige anvendelsesformål. Omdrejningspunktet i diskussionerne har konkret været spørgsmålet om, hvorvidt bygningen skulle indeholde kølefaciliteter til opbevaring af kister i kælderen, eller ej, og hvordan man skulle indrette kølefaciliteterne i kapelbygningen.
2. At man ikke har kunnet blive enige om finansieringen af projektet. Der har kørt en sag om, om det var lovligt



Istandsættelsen har bl.a. omfattet at gulvene er pudset af, bænkenene er malet petroleumsfarvede og har fået nye solgule hynder, samt at loftet er blevet malet. Mest markant er dog det nye alterparti.

at anvende henlagte midler fra Horsens Kirkegårdes krematoriedrift, til at finansiere dele af arbejdet med istandsættelsen af kapelbygningen.

Økonomien falder på plads, projektformål og -organisering afklares

De nyeste af de mange gamle skitsebeskrivelser for istandsættelsen, angav et skønnet samlet projektbudget på 3,6 mio. kr.

På den baggrund besluttede kirkegårdsbestyrelsen i foråret 2014, at afsætte 2,0 mio. kr. af egne opsavede midler til projektet og søge provstiet om en anlægsbevilling på de resterende 1,6 mio. kr. på budget 2015.

I efteråret 2014 meddelte provstiet, at vi fik tildelt bevilningen, som ville blive udbetalt med 1/12 del hver måned i budgetår 2015. Der var således udsigt til, at ved udgangen af 2015, ville det økonomiske grundlag for realisering af istandsættelsesarbejdet, være på plads.

I løbet af efteråret 2014, drøftede vi projektets indhold nærmere.

Det blev besluttet, at adskille det oprindelige projekt i 2 delprojekter:

1. ét projekt som udelukkende skulle fokusere på, at

få kapelbygningen til at opfylde sit primære formål, defineret som: "At danne smukke og funktionelle rammer for afholdelse af begravelsesceremonier". Ledelsen af dette projekt blev organiseret med en arkitekt fra et rådgivende arkitektfirma som projektleder, og et byggeudvalg bestående af 3 medlemmer fra kirkegårdsbestyrelsen + kirkegårdslederen.

2. ét projekt som skulle fokusere på, at få vores krematoriebygning til at dække behovet for opbevaring af kister under køl. Dette projekt blev gennemført under ledelse af kirkegårdslederen og kirkegårdsassistenten.

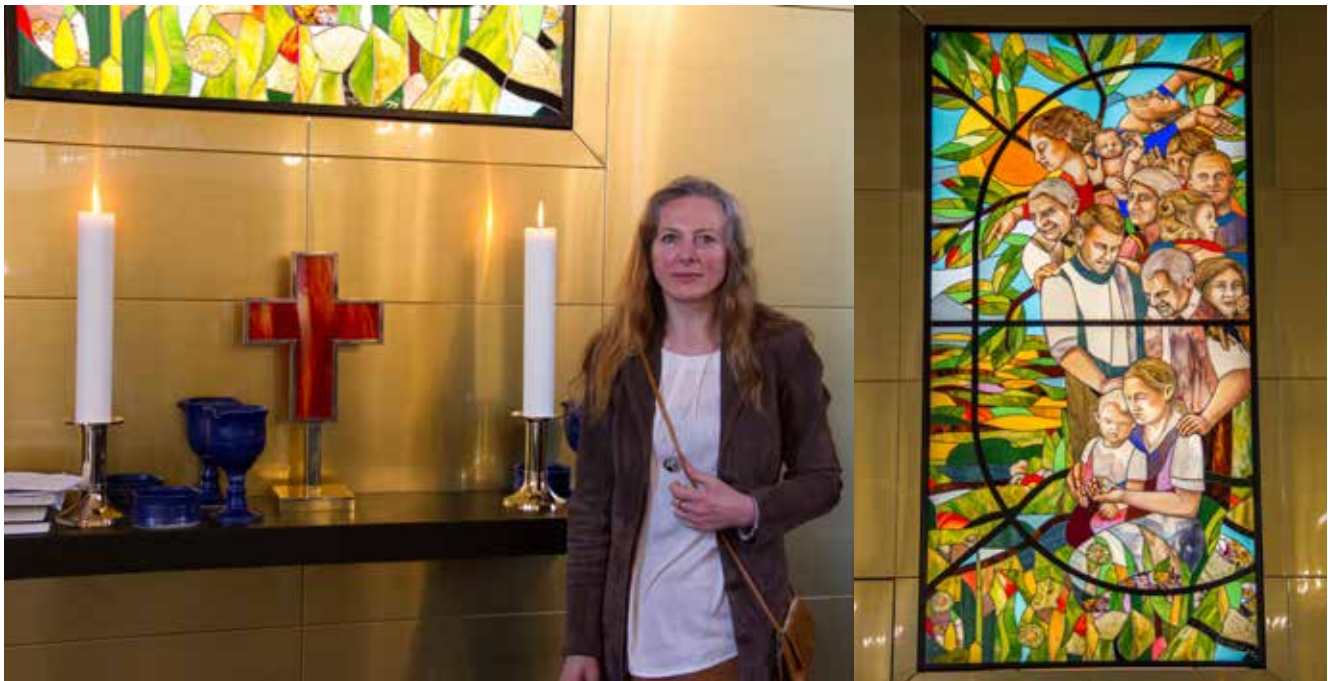
Det var dermed fastslået, at kapelbygningen IKKE skulle indeholde kølefaciliteter til kister, hvilket gav en afklaring i forhold til de tidligere diskussioner.

Med den beslutning, opdeling og organisering af projektet, kom der for alvor fremdrift i processen.

Rådgiveraftale med arkitektfirma.

Der blev hurtigt indgået en ny rådgiveraftale med det arkitektfirma som havde fulgt sagen siden 2008.

I den nye aftale blev der fastlagt et budget på 3,2 mio. kr., idet de resterende 0,4 mio. kr. blev afsat til projektet omkring udvidelse af kølekapaciteten i krematoriet.



Frida Franko-Dossar fortalte om sit arbejde med at skabe alterpartiets glasmosaik, der måler 245 x 125 cm og består af 531 glasstykker.

Projektbeskrivelse og godkendelsesprocedurer

Byggeudvalget og arkitektfirmaet udarbejdede herefter i samarbejde en nærmere beskrivelse af projektets indhold.

Det vil sige, beskrivelser af:

- Projektformål og motivering.
- Bygningens nuværende indretning.
- Hovedtræk af de istandsættelsesarbejder der foreslås udført, i hvert enkelt rum.
- Et økonomisk overslag (bygherreoverslag).

Projektbeskrivelsen blev sendt til godkendelse i provsti og stift, som videresendte den til udtalelse hos den Kgl. Bygningsinspektør.

Den 7. januar 2015 modtog vi Stiftets godkendelse af projektet.

Opgaven sendes i udbud

Perioden fra januar og frem til sommerferien 2015, gik med at få udarbejdet udbudsmateriale og gennemført udbudsforretning.

Vi valgte at udbyde i indbudt fagentreprise, med opdeling i Murer-, Tømrer-, Maler-, VVS-, og El-entreprise. Ved licitationen den 9. juni 2015, indkom der tilbud fra alle de indbudte. Tildelingskriteriet var laveste pris.

Det spændende var naturligvis, om den samlede laveste

pris, kunne holdes inden for vores bygherreoverslag/budget. Det viste sig heldigvis at være tilfældet, der var endda lidt ekstra luft i budgettet, som kunne afsættes til uforudsete byggeudgifter.

Tilrettelæggelse af istandsættelsesarbejdet

Vi valgte at opdele istandsættelsesarbejdet i 2 etaper, for at undgå at skulle lukke for afholdelse af højtideligheder i kapelsalen, i hele byggeperioden.

1. Etape, hvor der blev udført istandsættelse af kælder og siderum, forløb i perioden fra 7. september 2015 og frem til årsskiftet, hvor kapellet var lukket for afholdelse af højtideligheder på mandage, tirsdage, onsdage og torsdage. Torsdag dog kun frem til kl. 11:15.
2. Etape, hvor der blev udført istandsættelse af selve kapelsalen, forløb i perioden fra årsskiftet og frem til arbejdets afslutning ultimo april 2016, hvor kapellet blev lukket for højtideligheder på alle ugens dage.

Genåbningsceremoni

Den 1. maj 2016 kunne kirkegårdsbestyrelsen præsentere resultatet af istandsættelsen ved en genåbningsceremoni, der også indbefattede åbningen af et lille museum, der er indrettet i kælderen under kapellet, indeholdende bl.a. kapellets gamle krematorieovn, der var i brug fra 1939 til 1989.

Genåbningsceremonien blev indledt med et musikalsk indslag ved Cantikas børnekor fra Vor Frelser Kirke, hvor

efter Jørn Bjørnskov, formand for kirkegårdsbestyrelsen, bød velkommen.

Arkitekten bag istandsættelsen, Mogens Svenning fortalte om arbejdet, der bl.a. har omfattet at gulvene er pudset af, bænkeene er malet petroleumsmfarvede og har fået nye solgule hynder, samt at loftet er blevet malet.

Mest markant er dog det nye alterparti, der er lavet af den lokale billedkunstner Frida Franko-Dossar. Alterbilledet er en glasmosaik, der kan belyses bagfra, så motivet og farverne i glasset træder tydeligt frem. Om alterbilledet fortalte Frida Franko-Dossar bl.a., at de bærende idéer bag værket er tanken om fællesskab, livets træ og den evige cyklus.

Ved den efterfølgende gudstjeneste, med provst Anette Bennedsen, blev tanken om fællesskab også nævnt, og Anette Bennedsen mente, at det nye alterparti "formidler håb i stride strømme".

Dagen blev rundet af med, at Horsens' borgmester Peter Sørensen klippede snoren til det nye kapelmuseum, bl.a. med ordene "Vi har Danmarks største fængsel og verdens mindste kapelmuseum". ■



Karen Klint, der er formand for folketingets kirkeudvalg, roste bl.a. den nye indretning af kælderen under kapellet, hvor museum og infocenter kan bidrage til at kirkegårdens gæster kan få et indblik både i kapellets og kirkegårdens funktioner.

Hjorthede

Ensartet taks og thuja - hvert år!

**Finkvistet
Ensartet
Tæt vækst**

**NYHED
Oprindelig
dansk taks!**

**Kårede
afstamminger!**
Thuja occidentalis
Hjorthede L.228
Taxus baccata
Hjorthede L.227

Hjorthede Planteskole A/S
Tlf. 86686488 * mail@hjorthede.dk

Professionel rød-, stød- og stubfræsning gennem 34 år

Hækfræsning

er et af vore mest efterspurgte fræseprodukter når man skånsomt og effektivt vil fjerne rødderne fra et vildvokset buskads eller en gammel hæk.

Hasselholm AB - Box 263 - SE-441 25 Alingsås
Tel. +46 (0)322-502 90 Fax +46 (0)322-551 80 -
www.hasselholm.se - info@hasselholm.se
Vort gratisnummer: 80 88 12 16

DRAMATISERET SKUESPIL PÅ KIRKEGÅRDEN



For sjette gang inviterer kirkegårdsinspektør Tommy Christensen fra Svendborg Kirkegårde til kirkegårdsspil på Svendborg Assistens Kirkegård. "Livet, der var engang 6 - I Krig og Fred" hedder årets spil, og der spilles seks forestillinger fordelt på dagene 4. og 5. august kl. 17 og 19, samt 6. august kl. 15 og 17.

Hver forestilling varer ca. halvanden time og foregår på to lokaliteter på Svendborgs smukke parklignende kirkegård i midtbyen. 1. akt på den gamle del af kirkegården, som i år runder de 195 år og 2. akt i Columbariet (urnegården) med en lille gåtur med musik i spidsen mellem de 2 steder, hvor der er opsat bænke med plads til 100 siddende gæster hvert sted.

Igennem det sidste år har et historisk udvalg ved kirkegården været i gang med at finde historierne, og disse er så blevet afleveret til journalist, teaterleder og instruktør Marianne Kjær, som også har stået for de tidligere kirkegårdsspil, som hed:

"Livet, der var engang" (2003)

"Livet, der var engang 2 - 1845 og 1945" (2005)

"Livet, der var engang 3 - Købmænd og kaptajner" (2007)

"Livet, der var engang 4 - Mellem himmel og jord" (2010)

"Livet, der var engang 5 - Slægters gang - Rig og fattig" (2013)

Marianne Kjær har skrevet manuskriptet og spundet den røde tråd i historierne. Hun spiller selv med i stykket og



står desuden for instruktionen af de medvirkende, der er i alderen fra 6 til 94 år. Mange er fra Svendborg FritidsTeater og Svendborg Senior Scene, men også andre fortællelystne sydfynboer er involveret i at fortælle om kendte som ukendte svendborgeres spændende historier. I alt er 85 personer lige fra kirkegårdens gartnere til skuespillere, korister, musikere, historikere og øvrige medhjælpere involveret i de 3 spille dage, hvor alle gør deres yderste for at formidle, hvad der er sket gennem tiden i Svendborg.

De historiske skikkelser genopstår i professionelle make-upartister og kostumieres fantastiske maskeringer, og med kor og musik, som organist og multimusikeren Povl Chr. Balslev har komponeret og arrangeret, fortælles om Svendborg og svendborgere gennem krigene i 1864, 1. og 2. Verdenskrig, men det handler også om andre kampe end krigsherrernes. Kvindekamp, kirkekamp, klassekamp og ikke mindst kunstneres kamp er med i det farvestrålende persongalleri, og man kommer til at høre rørende, sjove og dramatiske beretninger fra 1516 til 2016.

Den gennemgående person er digter og æresborger Johannes Jørgensen i ung udgave, men man møder også billedhugger Kai Nielsen; grevinde Danner; byfoged von Jessens hustru; købmænd med angst for deres sjælefrelse i tiden før Martin Luther; menig og officer i 1864 samt de første skippere, der sejlede de sårede soldater fra Als

til Svendborg, hvor omsorgsfulde sygeplejersker tog sig kærligt af deres pleje.

Der er to tjenende Marier: Marie Jensine Busch, der var den sidste unge pige i huset hos H.C. Andersen samt slagterfrue Marie Ohm, der var i huset hos Bertolt Brecht og Helene Weigel, men man møder også forfatter, humanist og feminist Karin Michaëlis; Danmarks første kvindelige læge Nielsine Nielsen; Svendborgs første kvindelige byrådsmedlem Anna Redder; den eventyrlige lærer, degn, tegner og nissedigter Valdemar Våben; skoleleder Ida Holst; personer omkring byens "Grand" på den tid Wandalls Hotel; 2. Verdenskrigs helte og ofre i Svendborg; pensioneret skolebibliotekar Niels Christensen fortæller om sin morfars skæbne under 1. Verdenskrig og som nutidsvidner taler Christian greve Ahlefeldt-Laurvig-Lehn fra Hvidkilde Gods og byens sidste lyslevende frihedskæmper Mogens Sand.

Efter forestillingen kan man lægge vejen forbi "Café Evigheden", der er placeret ved siden af Columbariet, og her kan man snakke videre om den lokalhistoriske teateroplevelse, som man lige har overværet, eller man kan gå rundt på kirkegården og besøge de gravsteder, hvor mange af de omtalte personer fra skuespillet er stedt til hvile.

Billetter kan købes hos: www.sydfynsbilletten.dk eller hos dets salgssteder fra den 2. maj. ■

SVENDBORG KIRKEGÅRDE: STORE BESKÆRINGSARBEJDER

Tekst og foto af Jesper Ishøj, jesper.ishoj@svendborg-kirkegaarde.dk



I alt 16 fuldkronede lindetræer, uden gennemgående hovedstamme, blev stynet i vinteren 2016. Vi håber resultatet bliver brugbart og charmerende; og vi stadig kan have glæde af de flotte gamle stammer.

I vinteren 2016 er der udført store beskæringsarbejder, som har ændret udseendet på dele af Assistens Kirkegård. Kirkegårdsinspektør Tommy Christensen forklarer her, hvorfor arbejdet er nødvendigt.

Kirkegårdens sydlige ende mistrives på grund af lindealléerne, som uheldigvis har fået lov til at blive alt for dominerende store. Jeg er overbevist om, at hensigten med disse lindealléer var, at de skulle styres og holdes som formklippede hække eller stynede træerækker ligesom på Fredens og Sct. Jørgens kirkegårde.

Lindetræerne er plantet i 1920'erne og efter en årrække stynet, men der er ikke efterfølgende fulgt op på formålet

med dette. Resultatet er store fuldkronede lindetræer, svage og risikofyldte, uden gennemgående hovedstamme, men med flere konkurrerende hovedstammer som overskygger og udtørre omgivelserne.

En styning af disse træer har i mange år været en del af mine overvejelser, men det er et stort og altforændrende indgreb, og da vi altid har haft meget andet, er det blevet ved tanken. Nu skal det prøves af, så vi stynede den tværgående allé imellem afdelingerne R og P med i alt 16 træer.

Vi håber det bliver brugbart og charmerende at se på og resultatet vil danne grundlag for den videre udvikling på denne del af kirkegården.



AVANT Danmark
Stort online redskabsprogram
Stort brugtmarked

www.avant.dk

En maskine klarer alle opgaverne

Kontakt din lokale forhandler:

Jylland - Tlf: 8695 7522 - Låsby

Sjælland - Tlf: 5965 6037 - Hørve

Undgå ukrudt - spar gødning og arbejdstimer

Champost[®].dk

Champost Jordforbedring

- Komposteret og pasteuriseret hestemøg
- Ukrudtsfri
- Naturlig gødning
- Porøs jord

Anvendelse:

- Afdækning (5-7 cm) ved stauder, træer, hæk og blomster (forhindrer ukrudt)
- Ved plantning anvendes 1/4 Champost Jordforbedring
- Jordforbedring af en tung, leret og træt jord

Ann, Holstebro Kirkegaard

Topdækker kirkegårdens surbundsbede med Champost Surbundsjord.



Ann Dora, Viborg Kommune

Foretrækker Champost Jordforbedring til stauvedet på Borgervold.



MESSE PÅ MORS



Mandag den 29. august 2016 er datoen hvor den 7. kirke- og kirkegårdsmesse finder sted, i og omkring Lødderup kirke og kirkegård på Mors.

Forholdene ved Lødderup Kirke er ideelle: Dels er der et stort grønt område mellem Harrehøjvej og kirken, der kan bruges til udstillinger og der er mulighed for at placere stande på et grønt område indenfor kirkegårdsdiget. Derudover er der landmænd, som beredvilligt stiller jord til rådighed til parkering.

Velvillighed og stor opbakning fra menighedsrådet gør, at også selve kirkerummet drages ind i arrangementet, til udstillinger – og i år også til et foredrag. Så succesen fra 2014 fortsætter – og der er nu godt gang i

salget af stande!

Der vil blive stillet et stort telt op midt på udstillerområdet, hvor gæster ved Messen kan tage en pause og nyde en kop kaffe, købe mad eller drikkevarer og få en snak med kolleger. I teltet sælges de populære sandwich og ellers vil pølsemanden sørge for, at der er mulighed for at få stillet sulten ved pølsevognen.

Det er lykkedes at få mange forskellige udstillere fra hele landet til at komme, så stort set hele området med kirker og kirkegårde dækkes. På hjemmesiden www.kirkegaardsmessen.dk kan man se hvilke udstillere der er med i år, og messen kan også følges på Facebook; Kirkegårds-messen Mors.

**Sted:**

Lødderup Kirke, Harrehøjvej 56, 7900 Nykøbing Mors

Tidspunkt:

Mandag den 29. august 2016

Kl. 10.00 - 16.00

Sognepræst Steen Sunesen åbner Messen officielt kl. 10.30

Der er gratis adgang - med mulighed for alle gæster, til at deltage i lodtrækning om gode gevinster, sponsoreret af udstillerne. Der vil være rig mulighed for at møde kolleger fra andre dele af landet, få sig en god snak med de forskellige udstillere og måske gøre en god handel på dagen.

Alle - med eller uden - tilknytning til kirker og kirkegårde er velkomne: Der er nemlig også mange ting for havefolk at se på.

Messen arrangeres af Ena Fuglsang, Jørgen Toft og Kaj Emil Pedersen. Yderligere oplysninger kan fås ved henvendelse til Ena Fuglsang: Telefon: 22 30 56 91 / Mail: ena@dk.dk ■



JOHN DEERE

Rigtig god sommer



Z997R
Zero Turn
Klipper.
3 forskellige
valgmuligheder
af skjold,
-152 cm. side,
-183 cm. side &

Den professionelle klipper
Kraftig klipper med høj kapacitet giver dig samme styrke som en frontmonteret klipper på en traktor, men i et Zero-Turn format.

NESBO HW
Weed Control

NYHED
Nesbo HOT20
Til effektiv
bekæmpelse af ukrudt
på en miljørigtig
måde, kun med
varmt vand.



STIGA



Stiga
Multiclip
Pro 50S Svane.
Modellen har
2 klippesystemer.
-multiclip &
sideudkast.

STAMA

Stama HTF
MK8
Løvsuger
Selvkørende & trinløs
elektrisk
regulering af
kørehastigheden.



A/s HAVDRUP

MASKINFORRETNING

Salbjergvej 4 - 4622 Havdrup - 46 18 55 44
www.havdrup-maskinforretning.dk

Vi tager forbehold for eventuelle trykfejl. 

KIRKEGÅRDEN SET GENNEM TO GARTNERES ØJNE



Tekst og foto:
Katja K. Hansen og Mikala Fallesen, Hørsholm Kirkegård

Hørsholm Kirkegård er over 200 år gammel, og den bærer præg af at have Arboretet som nabo. Den tidligere kirkegårdsleder var nemlig ansat på Arboretet før tiden på kirkegården, og derfor finder man utrolig mange spændende træer og buske. Her kan nævnes Acer-familien (løn), som danner en karakteristisk ramme om kirkegården.

Som gartner er maj måned en af de travleste måneder på

året, da det hele gror så hurtigt, ukrudt inkluderet. Samtidig er det også en spændende måned, fordi der for hver dag sker så meget på kort tid. Det er vores fornemmeste opgave at få det hele til at præsentere sig så indbydende som muligt til de gæster/besøgende/pårørende, der har deres vante gang på kirkegården.

Med billeder har vi valgt at fokusere lidt på de flotte, blomstrende rhododendron og andre buske. ■



På parkeringspladsen ved kontoret bliver man, som besøgende og gæst, budt velkommen af flotte rhododendron, som nu står i fuldt flor.



Bag bedet ses Birkehaven, som er en urnehave med mindesøjler og staudebede, hvor Kærmindestøsteren viser sine smukke, lyseblå blomster lige nu.



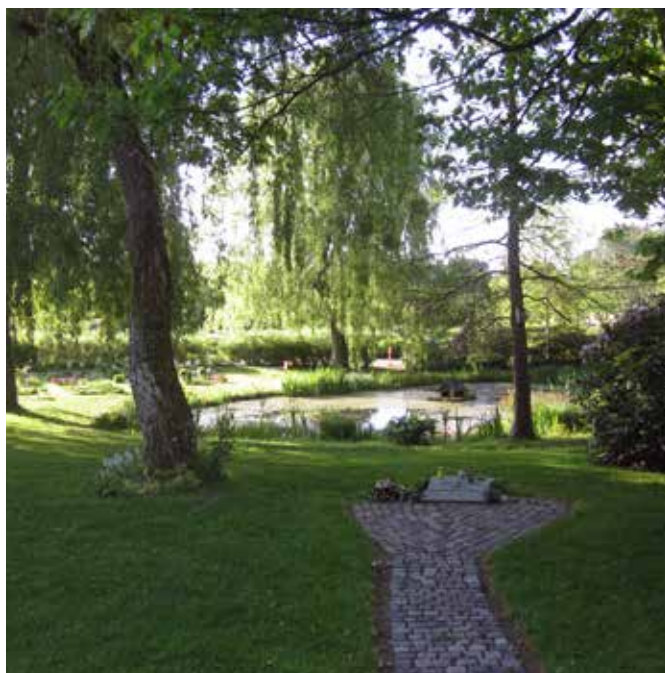
I resten af Birkehaven kommer der i løbet af sommeren forskellige stauder, som for eksempel Sankt Hansurt, Purpur Solhat, Katteurt og Geranium samt græsser.



I naboafdelingen finder man Azaleahaven, som ligeledes er en smuk have med små urnegrave. Selve haven er beplantet med små dværgazaleaer i rosa-pink farver, hvilket er en fryd for øjet.



Går man videre rundt på Hørsholm Kirkegård, finder man på sin vej Duftsnebollen, der blomstrer i maj måned og dufter fantastisk.



Ved den gamle fællesgrav under pilene er en lille sø, komplet med andehus og til tider ænder. Denne sø er omkranset af store rhododendron i blomst. Lytter man godt efter, kan man også høre de travle biers summen.

Grillo®

FX 20 Zero Turning

Nyeste frontmonterede Zero Turning klipper. Hurtigt skift fra bioklip til bagudkast.

Grillo FD 450

FD450 med 113 cm. frontmonteret klippe-bord, 450 liters opsamlers. Leveres med højtip.

Professionelle løvsugere og vertikalskærere

Se hele vort store program på www.kiba.dk

Skolevej 30 · 8960 Randers SØ
Tlf. 70 25 00 20 · info@kiba.dk



PYNTE-GRUS til gravsteder og gange m.m.

Brune søsten (runde) i str. 4-8 mm og 8-12 mm

Blå søsten (runde) i str. 4-8 mm og 8-12 mm

Sand/muld 0-3 mm

Leveres i store og små partier

Leveres også i bigbag

Østerild Grusværk
v/Gert Agesen, Bromøllevej 15, 7700 Thisted
Tlf. 97 98 53 35

KIRKEGÅRDEN VED OKSBY GAMLE KIRKE

Tekst: Lene Halkjær Jensen, lene.bladet@mail.dk, Foto: Lise Hindsholm



Kirkegården ved Oksby Gamle Kirke er en smuk og fredfyldt plet i Oksby Klitplantage, og en del af de gamle gravminder står der stadig.



Før Oksby Klitplantage blev etableret, var både kirke og kirkegård truet af sandflugten: Kirken måtte allerede i 1770 graves fri for sand.

I Oksby Klitplantage, mellem Blåvand og Oksbøl, kan man bl.a. besøge den fredede kirkegård, hvor Oksby Gamle Kirke engang lå. Oksby Gamle Kirke, der var Danmarks sidste stråttækte kirke, blev revet ned i 1891. På daværende tidspunkt var kirken faldefærdig – og udgravninger har vist, at den formentlig også har været truet af sandflugten. Kirken blev bygget i midten af 1700-tallet og mindede, pga. egnens begrænsede økonomiske midler, mest om et bondehus. En kirkeklokke var der heller ikke råd til; kirken fik først en klokke, da egnens beboere bjærgede en klokke fra et strandet skib. I dag kan kirkens placering og størrelse ses som en grusbelagt plads midt på kirkegården. Skibsklokken er der stadig; ophængt i en lille klokkestabel.

Oksby Klitplantage blev plantet omkring 1888, og indtil den var etableret, har sandflugten formentlig været en konstant trussel mod både kirkens og kirkegårdens funktion. Kirkegården kan vel bedst beskrives som en naturkirkegård; med en bevoksning af skovfyr, birk, sitkagran, lyng, græs mv. Der er stadig en del af de gamle gravminder på kirkegården og begravet er bl.a. 26 mænd, der alle omkom i løbet af én nat, under en redningsaktion ved havet.

Kirkegården ejes af Naturstyrelsen og er stadig i brug, for personer med en særlig tilknytning

DEN IKKE-KATOLSKE KIRKEGÅRD I ROM



Tekst: Lene Halkjær Jensen, lene.bladet@mail.dk

Foto: Vagn Andersen og Lene H. Jensen



Den smukke og frodige kirkegård ligger ved et velbevaret stykke af Kejser Aurelians bymur, der blev opført i årene 271 – 275 efter Kristus.

Den ikke-katolske kirkegård ved Cestius-pyramiden i Rom er kendt som det sidste hvilested for adskillige digtere, kunstnere og videnskabsfolk fra hele verden. Blandt andre også flere af guldalderens kendte og mindre kendte danskere.

Den snart 300 år gamle kirkegård ligger i Testaccio-kvarteret i Rom, skærmet af kejser Aurelians gamle bymur. Den kaldes også – lidt misvisende – den protestantiske kirkegård; misvisende fordi her både er gravsat katolik-

ker, ortodokse og ateister.

I flere århundreder efter reformationen var der stort set ikke repræsenteret andre trosretninger i Rom end den katolske. Men med dannelsesrejsernes udbredelse og dermed protestantiske og ortodokse tilrejsende, opstod et problem: Nogle af disse ikke-katolske besøgende, døde under deres ophold i Rom. De kunne ikke gravlægges på Roms katolske kirkegårde, og at transportere de afdøde tilbage til deres hjemland, var heller ikke en praktisk



Cestius-pyramiden blev opført omkring år 12 før Kristus, som et gravmæle for en højtstående romersk embedsmand, Caius Cestius. Pyramiden kom senere til at indgå som en del af Kejser Aurelians bymur.



Blandt kirkegårdens mere kendte personligheder, er de engelske digtere John Keats og Percy Shelley. John Keats døde af tuberkulose under sit ophold i Rom. Han er begravet på den gamle del af kirkegården, under et anonymt gravminde, der bl.a. bærer indskriptionen "Here lies one whose name was writ in water".



Emelyn og William W. Story's gravsted med skulpturen 'Angel of Grief'; udført og rejst af William Story selv, til minde om hustruen Emelyn. Han er bl.a. kendt for at stå bag tegningerne til den endelige udformning af Washington-monumentet.



Under den fælles inskription 'Vi kom fra Danmark, vort hvilested blev Rom', ligger her flere danskere begravet.



Marie Christine Arendrup rejste til Rom som selskabsdame i 1872, og døde samme år af tyfus. Digteren og romanforfatteren Johan Carsten Hauch døde i 1872 i Rom, 80 år gammel. Han skrev adskillige større skuespil og romaner, men fik aldrig den store anerkendelse.

mulighed. I 1700-tallet blev Rom regeret af pavestaten og det var derfor paven, der måtte finde en løsning på problemet. Der blev udpeget et areal ved Cestius-pyramiden, til gravplads for de ikke-katolske; dengang et øde område i Roms udkant. Begravelser af ikke-katolikker måtte ikke finde sted om dagen og de første begravelser fandt derfor sted om natten. Efter pavestatens fald i 1870, blev det tilladt at opsætte kors på kirkegården og kirkegården blev senere indhegnet. I 1898 blev der opført et lille kapel på kirkegården.

I dag er den ikke-katolske kirkegård i Rom både smuk, stemningsfyldt og interessant. Den er et vidnesbyrd om de mange udlændinge, der gennem tiderne har taget ophold af kortere eller længere varighed i 'Den Evige Stad' – og som ikke kom herfra igen i live. Kirkegården er stadig i brug og drives af en stiftelse, der bestyres på skift af de nationer, som har flest landsmænd begravet her. ■

KREMATORIE KURSUS



Sidste gang krematoriekurset blev afholdt, omfattede det bl.a. en realistisk brandøvelse i Svendborg Krematorium, med deltagelse af vaskeægte brandfolk og en brandbil. Brandøvelsen var lidt af en øjenåbner for både beredskabet og brandøvelsens øvrige deltagere. Det tilstræbes, at brandøvelsen bliver gentaget på dette års krematoriekursus.

I dagene 25. – 28. oktober 2016 afholder DKL kursus for krematoriemedarbejdere.

Kurset afvikles på Svendborg Vandrehjem/Danhostel med 3 overnatninger og fuld forplejning. Kurset henvender sig til alle i branchen - såvel nye som ældre medarbejdere, der ønsker at være opdaterede med nyeste tiltag.

På kurset bliver man introduceret og grundlæggende klædt på til at arbejde i et krematorium, med alt hvad dette måtte indebære med hensyn til tekniske, etiske og menneskelige kvaliteter. Vi vil igen i år tilstræbe at afhol-

de brandøvelse i Svendborg Krematorium.

Kompendium udleveres ved kursusstart og der udstedes kursusbeviser til deltagerne.

Detaljeret kursusprogram udgives senere.
Der plads til max. 20 kursister.

Deltagergebyret er kr. 10.000, – inklusive moms.

Tilmeld dig allerede nu til dette spændende kursustilbud efter først til mølle princippet, på e-mail: eb@aarhus.dk ■

KJELD CHRISTIAN- SEN

Af Kjeld Christiansen, kjc@helkgd.dk
Kirkegårdsleder, Helsingør Kirkegård

Et liv med kirkegård

Født april 1955, far ansat som arbejdsmand på Egebæksvang Kirkegård, mor datter af graveren på Egebæksvang. Dengang var graverne ansat af menighedsrådet, men hvad angik gravstederne, var dette en privat forretning. Renholdelse, anlæg, grandækning, ja selv hækkene, var betalt af gravstedsejerne.

Ølstykke Kirkegård

1. marts 1960 fik min far så graverstillingen på Ølstykke Kirkegård. Her var tjenestebolig uden toilet og bad: Vi brugte de offentlige toiletter, som var rigtige gammeldags lokums-spande: Dog med den service, at der var 1 spand til damerne og 1 spand til herrerne. Badet foregik i zinkbaljen. I 1961 blev der indlagt centralvarme, bad og græk og slip. En årsløn her var dengang på 42.000,- kr.

Et sted i tresserne fik min onkel så Karlslunde Kirkegård. Så når der var fødselsdag i familien, blev der rigtig talt kirkegård: Far var graver i Ølstykke, morfar graver i Egebæksvang og onkel graver i Karlslunde. Det kunne godt være lidt belastende for de andre i selskabet, men vi kirkegårdsfolk har nok ikke ændret os så meget siden, vi elsker stadig at tale om vores arbejde.

På Ølstykke kirkegård gik mor til hånde i daglig dagen. Ved hækklipning og grandækning deltog jeg efter skoletid, ligesom jeg også måtte op og trække i klokkerne, hvis min far havde andre gøremål, når solen skulle ringes ned. Her husker jeg da Kong Frederik var død: Hans bære



"Over 41 års ansættelse i folkekirken! Et valg jeg aldrig har fortrudt"



Egebæksvang Kirkegård er fra 1896 og er udvidet af 2 omgange.



Klokkestabelen på Egebæksvang Kirkegård.



Helsingør Kirkegård er på 69.000 m² og ligger i et kuperet område midt i byen.

skulle køres med toget fra København til Roskilde, og alle landets kirkeklokker skulle ringe under denne togtur. Far og jeg delte denne tjans, den ene trak i snoren, mens den anden sad i våbenhuset med en transistor radio og lyttede: Vi skulle høre radio, for her blev togturen kommenteret direkte. Så lød det i radioen "Nu er Kong Frederiks båre ankommet til Roskilde banegård." Og straks herefter stoppede alle landets kirkeklokker.

Ølstykke kirkegård hørte under landsbygraverforeningen. De havde også dengang anlægs- og grandæknings kurser. Her fik jeg lov at deltage; jeg blev bedt fri fra skole disse dage, for som min far sagde til min lærer, det er jo af faglig karakter. Jeg kan huske jeg også fik fri en november dag, graveren i Oppe Sundby var syg og der var ingen til at lægge gran på. Her kom landsbygraver foreningen i Frederiksborg Amt så med alt hvad de kunne samle: Der blev lagt gran på kirkegården på 1 dag, menighedsrådet var vært ved frokosten og sådan blev den skåret.

Læretid

Vejen var lagt, jeg skulle blive gartner og så en dag "måske" selv have en kirkegård. Jeg kom i lære på Birkholm

Planteskole den 1. august 1971, her var jeg i 1 ½ år. Herefter kom jeg til Thymes Planteskole i Køge, hvor jeg også var i 1 ½ år. Efter læretiden var jeg 6 mdr. på Havebrugshøjskolen Vilvorde.

Efter Vilvorde var der en plads ledig som gartner hos morfar på Egebæksvang Kirkegård, 1. februar 1975. Denne tog jeg imod, det var med manuel ringning morgen og aften. 1. april 1975 blev kirkegården klassificeret som by kirkegård og morfar blev ansat som kirkegårdsleder. Nu var der ikke længere private interesser involveret, og alt gik nu gennem menighedsrådets kasse.

På Vilvorde var der stuepiger og køkkenpiger, og jeg fik kig på en sød køkkenpige, Nelli. Hende er jeg gift med i dag. Nelli kom senere i lære som gartner og arbejder i dag på Egebæksvang Kirkegård, med over 30 års anciennitet.

Egebæksvang Kirkegård

Morfar blev syg i efteråret 1978 og måtte stoppe efter 28 års arbejde på Egebæksvang Kirkegård. Herefter blev kirkegårdsleder stillingen opslået med ansættelse pr. 1. april 1979. Denne søgte jeg, og fik den, så nu var det mig



Alle stier på Helsingør Kirkegård er renoveret indenfor de seneste år.



De franske kriggrave på Helsingør Kirkegård.

der stod ved roret. Egebæksvang Kirkegård er fra 1896, og udvidet af to omgange, sidst i 1952.

Kirkegården havde 3 fuldtidsansatte og 1 sommerfugl. Det har været rigtig mange gode år på Egebæksvang, der har ikke været de store ting at lave om på, dog har der været 2 større projekter: Der var ikke urnegravsteder nok, det være sig både plæne, som almindelige urnegrave, og der var aldrig projekteret en fællesgrav.

Helsingør Kirkegård

Efter knap 39 år på Egebæksvang søgte jeg nye udfordringer. Stillingen som kirkegårdsleder på Helsingør Kirkegård blev ledig, til besættelse 1. december 2013, denne søgte jeg og fik den. Min opsigelse på Egebæksvang gav nu nye perspektiver. Skulle vi øge samarbejdet mellem kirkegårdene i provstiet, så var det her et sted at starte, selv om det er provstiets 2 største kirkegårde, men da jeg kender Egebæksvang godt, så er det noget lettere at øge samarbejdet. Dette samarbejde har kørt siden jeg forlod Egebæksvang i december 2013, men nu syntes Egebæksvang Menighedsråd, de selv vil styre kirkegården. Så fra 1. januar 2016 skulle Egebæksvang være selvkørende. I skrivende stund, april 2016, er der ikke sket så meget, men de arbejder på at få ansat en til at varetage den overordnede drift af kirkegården.

Helsingør Kirkegård er på 69.000 m². Den ligger meget kuperet midt i byen, havde eget krematorie indtil maj 2013, men har herefter lavet en aftale med Fælleskrematoriet i Ringsted, så nu bliver kisterne indleveret her hos os og kørt til Ringsted.

Der er 6 helårsansatte og 4 sommerfugle, samt 2,33 ansat på kontoret. Kirkegården har været igennem en gennemgribende renovering. Hele stisystemet er opdateret, vand og kloak er renoveret og der er lavet ny parkeringsplads og materialegård med maskinhus. Det hele har kostet ca. 8 millioner kroner.

Så fremadrettet skal vi koncentrere os om gravstederne og deres renhold, med dertil hørende udskiftning af hække, samt problematikken med flere og flere arealer, der ikke bliver genbrugt.

Jo, der skal nok blive lidt at se til også i fremtiden!

Status

Et liv med kirkegård, over 41 års ansættelse i folkekirken! Et valg jeg aldrig har fortrudt, så det er med glæde jeg møder på mit job hver dag. ■

Dkelcar ApS



Club Car Carryall 500

Dkelcar Tilbyder både køb og Leasing.

Du kan også få finansieret dit næste køb, af arbejdsbil eller alm. Golf bil på op til 75.000 kr.



Club Car Carryall 700



Club Car Precedent m/lad

Du kan kontakte Dkelcar på 51954026. For pris eller tilbud.

Du kan også gå ind på dkelcar.dk og finde din nye arbejdsbil eller alm. Golf bil.

Dkelcar tilbyder mærker som: Club Car, E-Z-GO, Yamaha, LvTong, Goupil og Fair play



Goupil G1

Danmarks Nye MaskinMesse

FRI ENTRE

Hent din billet på
www.maskinerunderbroen.dk

MASKINER UNDER

B
O
E
N

24.-25. August 2016

Strandvejen - Middelfart

Åbningstider 9.00 - 17.00



Tekst og foto af
Lene Halkjær Jensen, lene.bladet@mail.dk



Den nye bakke på Torpen Kirkegård er lavet af affaldsjord og er tilplantet med Skovfrytle af "egen avl".

BAKKEN PÅ TORPEN

Den nye bakke på Torpen Kirkegård er delvist et "genbrugsprojekt", bestående af affaldsjord og en forvist græs.

Affaldsjord

I 2008 blev mandskabs- og maskinfaciliteterne på Humlebæk Kirkegård udvidet, og i forbindelse med byggeriet, skulle der graves en masse jord af, for at få udvidelsen ned i samme niveau som den eksisterende mandskabsbygning. For at spare udgiften til jordprøvetagning ved bortkørsel af affaldsjord, blev jorden i stedet lagt i depot på sognets anden kirkegård, Torpen Kirkegård. Tanken var, at den noget mere flade Torpen Kirkegård godt kunne trænge til lidt niveauforskelle; måske en bakke. I

2010 blev der bygget en ny præstebolig på Torpen Kirkegård – og jordbunken voksede...

Skovfrytle

På et tidspunkt i løbet af 2010 fjernede vi en klump på ca. 1½ m² af græsarten Skovfrytle (*Luzula sylvatica*) fra et gravsted på Humlebæk Kirkegård, hvor den var uønsket. Klumpen blev delt og plantet ud i et indslag, hvor den siden er blevet delt 2 gange mere. I efteråret 2015 var den 1½ m² store klump græs blevet til rigtig mange planter, der nu kunne deles igen.

Skovfrytle er en vintergrøn, bunddækkende græs. Selve græstuen bliver ca. 40 cm. høj og danner efterhånden en



Skovfrytle danner hurtigt en tæt måtte af rødder – og den sidste deling foregik med både spade, økse og kniv.



I vinteren 2016 fik bakken en sekskantet bæk af egsveller – og blev taget i brug som kælkebakke.

tæt måtte af rødder, der ikke slipper meget andet igennem, når den først er etableret. Skovfrytle blomstrer i maj-juni med brunlige aks, der bliver ca. 60 cm. høje. Hvis bladene bliver brune og triste i løbet af vinteren, kan de klippes af tidligt på foråret. Skovfrytle trives i både sol og skygge.

Bakken

I foråret 2015 lejede vi en gravemaskine, fik formet jordbunken og anlagt en sti og et plateau på toppen af bakken. Samme efterår blev græsserne delt igen og plantet ud; efter den sidste deling var der var planter nok til at dække det meste af bakken. Allerede kort tid efter jordbunken blev formet og fik en sti til toppen, kom der flere henvendelser på, om der ikke også ville komme en bæk på bakken??

Det kom der i vinteren 2016, hvor nogle af de kolde vintertage blev brugt på at lave en sekskantet bæk, udført i nye egsveller.

Nu her i foråret, er bakken fint lysegrøn og vi forventer at græsserne lukker til i løbet af et par år. Og planter til resten af bakken er ikke noget problem...

Ud over at vokse godt til, spreder Skovfrytle sig også flittigt ved frø; vi har derfor adskillige reserver rundt om på begge kirkegårde. Med andre ord – man skal være varsom med, hvor man planter Skovfrytle; den bliver hurtigt til mere, også på uventede steder ☺

§ PARAGRAFFEN

Af: Jens Dejgaard Jensen, jdj@skk.dk



FORVALTNINGSLOVEN OG OFFENTLIGHEDSLOVEN

Hvilke oplysninger må/skal jeg udlevere, når en borger spørger på kirkegårdskontoret? Spørgsmålet er svært at besvare entydigt, også fordi lovene og deres fortolkning absolut er for viderekomne. Kirkegården forsøger efter fattig evne at skabe et overblik over lovenes betydning i vore forvaltninger. Vi opfordrer læserne til at bidrage med spørgsmål og eksempler til kommende numre af Kirkegården.

Forvaltningsloven

regulerer forholdet mellem borger og den offentlige myndighed, som behandler borgerens sag. F.eks. mellem enken, der skal have sin ægtefælle begravet, og kirkegården/menighedsrådet.

De indledende paragraffer definerer lovens område, samt regler for habilitet (man kan ikke være sagsbehandler/rådgiver/afgøre sager vedrørende nære familiemedlemmer f.eks.).

Loven slår fast, at vi skal yde vejledning og bistand til personer, der retter henvendelse om sager inden for det sagsområde, vi som myndighed behandler (§7).

Ret til aktindsigt har den, der er part i en sag. Det vil sige at f.eks. de brugsberettigede til et gravsted har retten til at se dokumenterne herom – med de undtagelser, som loven angiver i §§12-15b.

Partshøring finder nok sjældent sted i forvaltningen af kirkegården – men er en integreret del af f.eks. personale-sager i det offentlige. Reglen er, at hvis en myndighed vil

træffe en afgørelse, skal man gøre borgeren opmærksom på, hvad man har planer om, og give vedkommende lejlighed til at udtale sig.

Efter partshøringen træffer myndigheden sin afgørelse – og hvis afgørelsen ikke giver borgeren fuldt medhold, skal den begrundes (med henvisning til kirkegårdsvedtægt eller andre retsregler), og der skal angives en klagemulighed, f.eks. til provstiuvalget.

Tavshedspligten behandles i lovens kapitel 8. Den bestemmelse, som må være den mest relevante for kirkegårdene, er tavshedspligten om enkeltpersoners private, herunder økonomiske forhold.

”Det er ikke nogen let sag at forstå reglerne om aktindsigt”

Ombudsmandens beretning 2015.

Offentlighedsloven

regulerer forholdet mellem offentligheden og myndighederne, formålene er bl.a. informations- og ytringsfrihed, offentlighedens kontrol med offentlige forvaltninger, samt formidling af informationer til offentligheden. Lovens område er ”al virksomhed, der udøves af myndigheder inden for den offentlige forvaltning (§2)”.

Retten til aktindsigt er ganske vidtgående, §7 stk.1: ”Enhver kan forlange at blive gjort bekendt med dokumenter, der er indgået til eller oprettet af en myndighed m.v. som led i administrativ sagsbehandling i forbindelse med dens virksomhed”. En i kirkegårdssammenhæng vigtig undtagelse er, at retten til offentlighedens aktindsigt

ikke omfatter ret til oplysninger om enkeltpersoners private, herunder økonomiske forhold (§30). Bestemmelsen er analog med tavshedspligten i forvaltningsloven.

Egenaces: Den, hvis personlige forhold er omtalt i et dokument, har ret til at blive gjort bekendt med disse oplysninger (dog med undtagelser). Dette svarer ca. til retten til aktindsigt i egne sager ifølge forvaltningsloven.

Omdiskuteret lov

Offentlighedsloven blev senest revideret i 2013 – under højlydte protester fra medierne, bl.a. på grund af §22: ”Retten til aktindsigt omfatter ikke sager om førelse af en kalender”. Her drejede protesterne sig om den manglende aktindsigt i minister-kalendere. Men loven er generel, så den gælder også kirkegårdslederens kalender. ■

Har du et spørgsmål vedrørende forvaltningsloven/ offentlighedsloven? Send det til redaktionen, så vil vi behandle det i et kommende nummer af Kirkegården. Vi spørger juridisk sagkundskab til råds, og bringer svaret i disse spalter.



ARS
Beskæringsudstyr



Stangsakse



Knivtandssave



Topsave

SITAS.DK · 44 65 05 65



Brug iPad til daglig tidsregistrering

NYHED

- Bygger på Skov & Landskabs kvalitetsbeskrivelser for kirkegårde
- Tilpasses let til den ønskede detaljeringsgrad
- Fælles model på tværs af kirkegårde
- Mange rapporteringsmuligheder
- Prisen gør også løsningen attraktiv for små kirkegårde.

Kontakt EG Brandsoft
på 9928 3565, og få en
gratis demonstration.



Norcar DK

tlf. 9621 9020

Den perfekte hjælper på kirkegården:

Norcar 755



- Knækstyret
- Har ekstremt snæver venderadius
- Konstrueret med henblik på ergonomi og sikkerhed
- Alle funktioner styres fra et joystick
- Minimal belastning af underlaget
- Smidig i trange omgivelser
- 4-hjulstrukket
- 20 hK Kubota dieselmotor
- Lav egenvægt
- Stort redskabs program, bla. Løvsuger - Gangriver - Gravsstenstang m.m.

Læs mere på www.norcar.com



Ring for nærmere info eller demo af maskinen.

KORT NYT

1

Askespredning

Som en god orientering om et emne der jævligt stilles spørgsmål til, har kirkeministeriet en henvisning herom fra Borger.dk, på sin nye hjemmeside.

Den afdødes aske kan blive spredt over åbent hav, hvis afdøde skriftligt har tilkendegivet et ønske om det.

På borger.dk kan man finde en blanket ”Spredning af aske over åbent hav”, som man kan udfylde og printe ud. Den udfyldte og underskrevne blanket opbevares bedst sammen med de øvrige papirer, som de efterladte får brug for. Det er muligt at tilkendegive sit ønske om askespredning på almindeligt papir. Man skal blot sørge for at navn, adresse og cpr- nr. er anført på det skriftlige ønske, samt huske datering og underskrift.

Kravet om, at afdøde selv skriftligt skal have erklæret et ønske om at asken skal spredes over åbent hav, kan fraviges, hvis der ikke er tvivl om, at det var afdødes ønske. Det er begravelsesmyndigheden, der træffer afgørelse om, hvorvidt kravet om skriftlighed kan fraviges.

Askespredningen skal foregå over åbent vand, det vil sige over havet eller over større fjorde eller bugter. Det er ikke tilladt at sprede asken over en sø. Det er de efterladte, som skal sørge for at få asken spredt, og spredningen af asken skal foregå på en måde, der ikke vækker opsigt. Det er ikke tilladt at sænke urnen med aske i havet og tømte urner kan bortskaffes med renovationen.

De tilladelser, som Kirkeministeriet har givet frem til udgangen af 2008, vil fortsat være gældende. Hvis man allerede har fået en tilladelse fra Kirkeministeriet til, at asken til sin tid kan spredes over åbent hav, så gælder denne tilladelse stadig, og man skal ikke foretage sig yderligere.

2

Birgitte Foghmoes er gået på pension

Birgitte Foghmoes, Tidsskriftet Kirkegårdens ophavsmand og forhenværende redaktør, har valgt at gå på pension, efter 12 år som kirkegårdsinspektør ved Holmens Kirkegård. Indtil 2004, var Birgitte kirkegårdsleder på Slagelse Kirkegård og Krematorium.

Siden bladets opstart i 1981, har Birgitte i 30 år stået for udgivelsen af bladet Kirkegården, indtil opgaven i 2011 overgik til den nuværende redaktion. I alt nåede det at blive til 214 blade fra Birgittes hånd.

3

Genbegravelser i Australien

De jordiske rester af 33 australiere, der har været begravet på militærkirkegårde i Singapore og Malaysia, er nu kommet tilbage til Australien. De afdøde var faldne soldater i Vietnam krigen, militærpersonale og andre knyttet til den australske hær. De var oprindeligt blevet begravet på Terendak Militærkirkegården i Malaysia og på Kranji krigskirkegården i Singapore. Det har længe været et stort ønske for den australske hær og for pårørende til de afdøde, at få de jordiske rester tilbage til Australien, da det har været svært for de pårørende at få adgang til Terendak Militærkirkegården i Malaysia, da den ligger på en militærbase, der stadig er i brug.

I juni i år ankom kisterne med resterne af de afdøde til Sydney, hvor de pårørende var inviteret til en mindehøjtidelighed på militærbasen. Her efter blev kisterne kørt gennem den vestlige del af byen i en 800 m. lang kortege af rustvogne. Kisterne vil siden blive bragt ud til de kirkegårde, hvor de pårørende ønsker dem genbegravet.

Kilde: www.abc.net.au



4

Maskiner under Broen

Maskinleverandørerne, Park, Vej & Anlæg lancerer i år en ny maskinudstilling 'Maskiner under Broen', der afholdes i dagene 24. – 25. august, under den nye Lillebæltsbro. Baggrunden for udstillingen, er et ønske fra Maskinleverandørernes medlemmer, der efter en analyse af besøgstallene ved Have & Landskabsudstillingen i Slagelse kan se at der forholdsvis få besøgende fra Fyn og Jylland. Med den nye udstilling håber de, at kunne tiltrække flere gæster fra de førnævnte landsdele. Udstillingen henvender sig primært til udstillere og brugere af maskiner op til fem tons, med tilhørende udstyr.

Udstillingsarealet under Lillebæltsbroen er på i alt 25.750 kvadratmeter og tilkørselsforholdene er gode. Lokale kræfter vil stå for forplejning, trafikregulering, organisering af parke-ring og foretage adgangsregistreringen.

Forhåndsregistreringen varetages af samme firma, som håndterer billetter til Have & Landskab. Det kommer til at fungere med forhåndsregistrering via hjemmesiden for at minimere ventetiden ved indgangen.

Se mere på www.maskinerunderbroen.dk

5

Menighedsråd på jeres måde

Kirkeminister Bertel Haarder udgav den 4. maj 2016 en pjece om lette drifts- og samarbejdsmodeller. Pjecen er et sammenkog af de forskellige vilkår for menighedsrådsarbejdet, "Menighedsråd på jeres måde" som i maj 2015 blev afdækket for de folkevalgte. Undersøgelsens hovedkonklusion var, at der nærmest ikke findes to menighedsråd, som har organiseret arbejde og opgaveløsning på identiske måder. Nu er de mest håndgribelige og enkle råd til en nemmere hverdag kogt ind til en pjece og udsendt til alle landets 2.170

sogne. Pjecen i sin fulde længde findes på kirkeministeriets hjemmeside.

Rapporten om "Menighedsråd på Jeres måde" er blevet til ved at Kirkeministeriet har bedt KORA (Det Nationale Institut for Kommuners og Regioners Analyse og Forskning) om at undersøge, hvordan det kan blive lettere at være menighedsråd i forhold til deres opgaver.

Menighedsrådene har en række myndighedsopgaver og er fx ansvarlige for sognets økonomi, personaleledelse, kirkegårdsdrift og for sognets bygninger. Alle disse opgaver kan være krævende at løfte for frivillige.

www.kora.dk

6

Statistik over kirkelige begravelser på landsplan

Det viser sig at der er en svag stigning i de kirkelige begravelser på landsplan, efter at der i flere år har været en nedgang.

I 2015 blev der i folkekirken foretaget 43.993 kirkelige begravelser. Ved kirkelig begravelse forstår man, at en præst medvirker ved en højtidelighed og bl.a. foretager jordpåkastelse, før kisten begravnes eller kremeres.

Antallet af kirkelige begravelser i 2015 svarede til, at ca. 83,7 procent af alle, der døde i Danmark, blev begravet / bisat under medvirken af en præst i folkekirken.

Tallene indgår i den kirkestatistik, som er udarbejdet af Danmarks Statistik for Kirkeministeriet. Mere detaljerede oplysninger, bl.a. tal på sogne- og provstiniveau, kan findes på statistikbanken.dk under emnet "Befolkning og valg". På sogn.dk og provsti.dk kan man også findes tallene for de enkelte sogne under henholdsvis "Sogneoplysninger" og "Provstioplysninger".

KALENDEREN

24. – 25. august 2016

Maskiner under Broen

Maskinleverandørerne, Park, Vej & Anlæg afholder maskinudstillingen 'Maskiner under Broen'. Udstillingen henvender sig til den grønne sektor, primært til brugere af maskiner op til fem tons, med tilhørende udstyr. Se mere på www.maskinerunderbroen.dk

29. august 2016

Kirkegårds messen

Kirkegårds messen afholdes ved Lødderup kirke, Harrehøjvej 56, 7900 Nykøbing Mors. Der vil være udstillinger fra leverandører, der alle har relevans til kirkerne og kirkegårdene i Danmark. Gratis adgang. Se mere på www.kirkegaardsmessen.dk

5. – 7. september 2016

Årsmøde for FDK og DKL

Årsmødet 2016 afholdes på Scandic Hotel i Silkeborg. Læs mere her om i bladet. Tilmelding senest d. 15. juli på FDK's hjemmeside www.danskekirkegaarde.dk, eller til FDK's sekretariat på mail kontor@danskekirkegaarde.dk

3. – 5. oktober 2016

Lederkursus på Vissenbjerg Storkro

FDK afholder kurset 'Jura, forvaltning og økonomi' (modul 4). Se mere på FDK's hjemmeside www.danskekirkegaarde.dk

10. oktober 2016

Temadag om institutionskirkegårde

Foreningen for Kirkegårds kultur afholder temadag om institutionskirkegårde den 10. oktober i Risskov. Programmet er under planlægning - det udsendes til medlemmerne, samt offentliggøres på www.kirkegaardskultur.dk, når det er færdigt.

25. – 28. oktober 2016

Krematoriekursus

DKL afholder krematoriekursus på Svendborg Vandrehjem/ Danhostel. Kurset henvender sig til alle i branchen - såvel nye som ældre medarbejdere, der ønsker at være opdaterede med de nyeste tiltag. Tilmelding på e-mail: eb@aarhus.dk

6. – 8. September 2017

Nordisk Kongres for kirkegårds kultur

NFKK – Nordisk Forbund for Kirkegårde og Krematorier - afholder Nordisk Kongres for kirkegårds kultur i København. Se mere på www.NFKK.eu



Stærkt makkerpar til kirkegårde

GIANT



Landsdækkende salg og service

Giant D204SW/D254SW

Motor 20 eller 25 hk · Løftekraft 1100 kg · Egenvægt 1000 kg · Parallelføring på løftearm · Frem/bak i joystick · 4 hjulmotorer med el-hydraulisk diff.spærre

Giant findes i 34 forskellige modeller fra 1000-6000 kg



IHI 19VXT

1920 kg · Motor 15 HK · Udskydelige bæltter 980/1310 mm · Lüksus kabine med radio · Arbejdslygter · Mekanisk hurtigskift

IHI findes i 12 forskellige modeller fra 900-8000 kg



Brdr. Holst Sørensen A/S · tlf. 76884400 · www.bhsribe.dk

Læs referencer på hjemmesiden



Foreningen af Danske Kirkegårdsledere

Formand:

Klaus Frøderiksen, Garnisons Kirkegård
Tlf. 3542 7951
E-mail: klaus@garnisonskirkegaard.dk

Sekretariat:

Vagn Andersen, Hørsholm Kirkegård
Tlf. 4586 0584 - Fax 45 86 41 57
E-mail: kontor@danskekirkegaarde.dk

Se mere på www.danskekirkegaarde.dk

Fremsendelse af annoncer og artikler

Annoncer (reproklart materiale) skal helst afleveres som PDF-filer, for at undgå fejl i forbindelse med annoncens opsætning i bladet.

Billeder, der skal ledsage artikler, skal helst ikke lægges ind tekstdokumentet, men sendes separat i den originale opløsning. Det giver en bedre billedkvalitet i det trykte blad.



Danske Krematoriers Landsforening

Formand:

Allan Vest, Hjørring Kirkegård
Tlf. 9890 0555 – 2178 0367
E-mail: allan@hjoerringkirkegaard.dk

Næstformand og teknisk udvalg:

Tom Olsen, Fælleskrematoriet Sjælland
Tlf. 26 86 02 01
E-mail tom@motka.dk

Kursusudvalg:

Erik Bach, Aarhus kirkegårde
Tlf. 89 40 27 60 – 29 20 81 58
E-mail eb@aarhus.dk

Tommy Christensen, Svendborg kirkegårde
Tlf. 62 21 05 33 – 20 41 61 86
E-mail tc@svendborg-kirkegaarde.dk

Se mere på www.dkl.dk

Tidsskriftet 'KIRKEGÅRDEN'

Udkommer 6 gange årligt i samarbejde mellem FDK – Foreningen af Danske Kirkegårdsledere og DKL – Danske Krematoriers Landsforening

Oplag: 1.100 stk.

Abonnement: Kr. 320,- pr. år (400,- kr. pr. år for abonnenter udenfor Danmark)

Kontakt:

Lene Halkjær Jensen, Humlebæk Kirkegård
Tlf. 2624 7228 – Fax 4919 1142 – E-mail: lene.bladet@mail.dk

Udgivelser og deadlines i 2016 / 2017

Nr. 4, august 2016	20. juli 2016
Nr. 5, oktober 2016	15. september 2016
Nr. 6, december 2016	15. november 2016
Nr. 1, februar 2017	15. januar 2017
Nr. 2, april 2017	20. marts 2017
Nr. 3, juni 2017	20. maj 2017

Bladet forventes at udkomme ca. en måned efter deadline.

Annoncepriser

1 side	kr. 3.500,-
1/2 side	kr. 2.500,-
1/4 side, stående	kr. 1.500,-
1/4 side, liggende	kr. 1.500,-
1/8 side	kr. 1.000,-
Visitkort	kr. 900,-

Ved 3 indrykninger pr. år gives 5 % rabat
Ved 6 indrykninger pr. år gives 10 % rabat
Priserne er eks. moms.

FRA REDAKTIONEN



I skrivende stund – i slutningen af maj – er kirkegårdenes prisstigninger igen oppe at vende i dagspressen; denne gang er fokus især rettet mod at de store gamle familiegravsteder nedlægges i et hastigt stigende tempo, fordi fornyelsen og pasningen af dem er blevet for dyrt for mange. Og denne gang er debatten nået helt ind på Christiansborgs gange, hvor indtil flere politikere udtaler, at der ”må gøres noget”, så også pensionister har råd til at få renholdt familiegravstedet.

Vi på kirkegårdene må jo vente i spænding, for om der skulle være kød på nogle af politikernes udmeldinger denne gang – det ved vi endnu ikke. Men heldigvis er vi jo i træning med at lægge priserne om, alt efter hvad der besluttes...

Det næste nummer af 'Kirkegården' bliver vanen tro et temanummer, hvor der denne gang

sættes fokus på hvilke nye trends der ses / forudses på kirkegårdene, under påvirkning af f.eks.

- De nye højere takster for erhvervelse og vedligehold af gravsteder
- Fremtidsudsigterne for kirkegårdenes driftsøkonomi
- Andre etniske kulturer
- Ændrede ønsker fra kirkegårdenes brugere
- Øget antal af askespredninger og nedsættelser i f.eks. skove

Ser du allerede nye trends på kirkegården – eller har du et godt bud på, hvad der kommer til at påvirke kirkegårdene i fremtiden, vil redaktionen sætte stor pris på at høre fra dig. Indlæg til temanummeret skal være redaktionen i hænde senest d. 20. juli.

God sommer ☀

Fornyelse med respekt for tradition siden 1982

- Se flere produkter på www.jessing.eu

